

UN CATÀLEG TEMÀTIC DEL *LLIBRE D'AMIC E AMAT*

Aquest estudi sorgeix arran de l'enfocament donat al *Llibre d'amic e amat* (d'ara endavant *LAA*) per Robert Pring-Mill en el seu article «Entorn de la unitat del *Llibre d'amic e Amat*».¹ Es tracta bàsicament de confirmar la hipòtesi formulada per Pring-Mill en aquell treball, a saber, la unitat de sentit del *LAA* expressada a través d'un doble vessant: la referència dels seus versicles a la cosmovisió medieval, per una banda, i a l'*Art* lul·liana, per l'altra. Presento, doncs, aquí una ampliació de la recerca de temes i motius recurrents del *LAA*, que Pring-Mill va limitar en l'article esmentat a un aspecte —molt important, sens dubte— de l'*Art*: el funcionament de les tres potències de l'ànima.

Convé advertir, d'entrada, que aquesta feina estava feta en part. En diversos papers lul·lístics trobem, de fet, esbossos més o menys exhaustius d'algunes de les línies temàtiques del *LAA*. Així, comptem amb un cert nombre d'articles que estudien grups de versicles associats temàticament per afinitats amb la tradició trobadoresca,² la mística franciscana³ o la del *Càntic dels càntics*,⁴ per citar alguns casos destacats. També l'annotador de l'edició del *Blaquerna* a *ENC*, Andreu Caimari, dóna algunes llistes de temes i llocs sovintejats en el text.⁵

¹ Publicat a *Estudis Romànics* 10 (1962), pp. 33-61, i inclòs posteriorment a Robert D. F. Pring-Mill, *Estudis sobre Ramon Llull (1956-1978)* (Barcelona, 1991), pp. 279-306.

² Manuel de Montoliu, «Ramon Llull, trobador», dins *Homenatge a Antoni Rubió i Lluch. Miscel·lània d'estudis literaris, històrics i lingüístics* (Barcelona, 1936), vol. I, pp. 363-398.

³ Giovanni Maria Bertini, «Aspectos ascético-místicos del *Blanquerna* (El *Llibre d'Amic i Amat* y los *Fioretti* de S. Francisco)», *EL* 5 (1961), pp. 145-162.

⁴ Brigit Seelemann, «Presencia del *Cantar de los Cantares* en el *Llibre d'Amic e Amat*», *EL* 6 (1962), pp. 283-297.

⁵ *Libre de Evast e Blanquerna*, ed. Salvador Galmés (Barcelona: *ENC*, 1935-1954), 4 vols., vol. IV (reimpr. de 1981), pp. 75-80.

Recentment, Vincent Serverat ha rastrejat també de manera sumària la presència de les figures de l'Art en el LAA.⁶

He tingut en compte fins on m'ha semblat oportú aquestes aportacions prèvies, però cal tenir present que es tracta d'inventaris volgudament parcials i sumaris, i, en general, aliens a la noció prou establerta actualment que hem de llegir Llull a la llum de la influència de l'Art, que inspira la totalitat dels seus escrits a partir de 1274, aproximadament.

El primer dels quatre blocs que presento («L'art lul·liana») és el més clarament relacionat amb la clau de lectura del LAA proposada per Pring-Mill. A la vista de la multitud d'elements i nocions de l'Art identificats en els versicles del LAA, l'afirmació de Pring-Mill que «cada versicle del *Llibre d'amic e Amat* es relaciona directament amb un o més punts del sistema»⁷ lul·lià cobra plena significació.

Els dos blocs següents («L'amor místic», «El món») tenen més a veure amb els repertoris temàtics habituals, com ara el de l'escola siciliana, de Walter Pagani, o el del *dolce stil nuovo*, d'Eugenio Savona, el pla de treball dels quals m'ha estat útil de consultar.⁸ En qualsevol cas, he procurat conformar especialment el meu buidat al context generat pel text mateix del LAA, sense intentar adaptar-lo a les diverses tradicions de referència adduïdes per la crítica en relació amb el LAA.⁹ Penso que la hipòtesi de treball justifica aquesta orientació, però potser m'hi autoritza també la docta opinió de Jordi Rubió i Balaguer, el qual, advertint del perill d'aturar-nos a analitzar eixarreïts inventaris d'influències provençals (o de qualsevol altra espècie, tant hi fa), insisteix que hem de destacar la «personalitat unificadora dels motius captats» per Llull: «Hi ha un abisme entre l'home i l'anècdota de les robes que vestí. Només el salvarem fugint del perill de considerar-les com dotades de vida pròpia. No en tenen d'altra que la que el poeta els dona».¹⁰

Un quart i brevíssim bloc («Llull dins del LAA») sobre alguns versicles que al·ludeixen la vida i l'obra del foll verídic, és a dir, Llull mateix, tanca l'inventari.

⁶ «Autour de la date de composition du *Libre d'amic e amat* de Ramon Llull», *Annali dell'Istituto Orientale de Napoli. Sezione romanza* 34, 1 (Nàpols, 1992), pp. 37-67, esp. pp. 47-53.

⁷ *Art. cit.*, p. 285 (cito per la reedició esmentada de 1991).

⁸ Veg. Walter Pagani, *Repertorio tematico della Scuola Poetica Siciliana* (Bari, 1968) i Eugenio Savona, *Repertorio tematico del Dolce stil nuovo* (Bari, 1973).

⁹ Això em sembla que es fa ben evident en el segon bloc, on he plantejat l'organització de les entrades a partir dels elements bàsics que presenta la relació mística al LAA, deixant per tant de banda qualsevol esquema místic previ que pogués tenir-hi relació.

¹⁰ «Alguns aspectes de l'obra literària de Ramon Llull», dins Jordi Rubió i Balaguer, *Ramon Llull i el lul·lisme* (Barcelona, 1985), p. 272.

A diferència del catàleg elaborat per Pring-Mill en l'article fonamental citat al principi, no m'he limitat a buscar el tema de cada versicle, cosa que hauria permès un resum esquemàtic de temes del *LAA* sencer, sinó que sovint he tret de cada versicle tants motius com m'hi ha semblat veure, i això ha fet possible de presentar un repertori temàticament complex i organitzat de manera sistemàtica.¹¹

1. L'ART LUL·LIANA

Els elements i les operacions que constitueixen la maquinària artística de Llull són mencionats en nombrosos versicles del *LAA*. M'ha semblat que una manera gràfica i entenedora de presentar-los seria de recórrer a les figures que en són xifra i resum. Diversos treballs recents sobre la datació del *Blaquerna*, i, paral·lelament, del *LAA*,¹² en situen l'acabament a la ciutat de Montpeller cap a 1283, amb un període de redacció més o menys llarg que es remuntaria al segon lustre de la dècada anterior, segurament després de l'etapa pre-artística de Llull (c. 1271-c. 1274, segons la cronologia de Bonner).¹³ El *LAA*, per tant, s'inscriu versemblantment en el primer cicle de l'etapa quaternària, és a dir, les obres situades en l'òrbita de l'*Ars compendiosa inveniendi veritatem* (c. 1274-c. 1283), primera i abreujada formulació artística de Llull. Les figures utilitzades en la fase quaternària seran, doncs, el punt de referència de la meva investigació

¹¹ Haig d'agrair molt sincerament a Albert Soler que m'hagi facilitat el text de la seva edició crítica del *LAA*, d'imminent publicació a *ENC*, text pel qual cito sempre en aquest treball. Això vol dir, naturalment, que les referències dels números dels versicles no coincideixen en general amb les de les edicions anteriors, ja que l'establiment del text per Soler ha demostrat que allò que en alguns casos es considerava que eren dos versicles en formen de fet un de sol, de manera que el total de versicles ha quedat reduït a 357. Els lectors que manegin l'edició de Galmés a *ENC* hauran de tenir en compte les claus de conversió següents: versicles 1-65: sense variació; 66-81: +1 Galmés; 82-92: +2 G.; 93-95: +3 G.; 96-109: +4 G.; 110-129: +5 G.; 130-164: +6 G.; 165-252: +7 G.; 253-310: +8 G.; 311-357: +9 G. Per altra banda, corresponen a Lola Badia el suggeriment original d'aquest treball —arran d'un seu curs de doctorat excel·lent, apassionant i, cal dir-ho, ja una mica llunyà— i la meritòria paciència i perseverància que ha tingut perquè m'hi tornés a posar i el publiqués. El bon record del seu mestratge lul·lià és el millor agraïment que li puc oferir.

¹² Veg. Anthony Bonner, «Sobre la data del *Blaquerna*», *EL* 26 (1986), pp. 143-147; Vincent Serverat, *art. cit.*; Albert Soler, «Encara sobre la data del *Blaquerna*», *SL* 31 (1991), pp. 113-123, i «Orígens, composició i datació del *Llibre d'amic e Amat*», *SL* 32 (1992), pp. 135-151.

¹³ Les referències que faig a la cronologia general de les obres de Llull, amb la divisió en dues etapes, corresponen sempre al catàleg establert per Anthony Bonner (veg. *OS*).

dels versicles del *LAA* en aquest bloc.¹⁴ De totes maneres, ha de quedar ben entès que la presentació d'aquestes referències artístiques en entrades corresponents a cada figura no pressuposa de cap manera per la meua part una aplicació mecànica de l'*Art* en el *LAA*: l'inventari següent té un valor exclusivament descriptiu, i no aspira a explicar l'abast de la relació entre el sistema de pensament de Lull i l'opuscle místic.

1.1 REFERÈNCIES GENERALS A L'ART:

Misatge era l'amich als prínceps crestians e als infeels per son amat, per ço que·ls mostràs la art e·ls començaments a conèixer, amar, l'amat. (137)

1.2 LA FIGURA A:

Demananen a l'amich si camiaría per altre son amat.

Respòs e dix: —¿E qual altre és mellor ni pus noble que subiran bé, eternal, infinit en granea, poder, saviea, amor, perfecció? (37)

1.2.1 Bonea: 37 (subiran bé), 81, 211, 300 (subirà bé).

1.2.2 Granea: 37, 68, 277, 297.

1.2.3 Eternitat: 37, 68 (durabletat), 81, 107, 195, 254, 255, 259, 277, 298.

1.2.4 Poder: 37, 39, 81, 195, 211, 249, 263, 302, 336.

1.2.5 Saviea: 37, 39, 81, 123, 249, 263 (saber), 278.

1.2.6 Amor (o volentat): 23, 37, 39, 81, 107, 155 (volentat), 160, 197 (volentat), 263 (voler), 278 (volentat), 299 (volentat), 302 (voler).

1.2.7 Vertut: 289.

1.2.8 Veritat: 23, 33, 303, 304.

1.2.9 Glòria: 39, 254, 291, 318.

1.2.10 Perfecció: 37, 81, 107 (complida en tots acabaments), 198, 257, 261, 277, 278, 317.

1.2.11 Justícia: 33, 41, 42, 94, 123, 196, 249, 256, 277, 278, 302, 318, 327.

1.2.12 Larguea: 33 (liberal), 41 (liberalitat), 103, 193, 353 (ço que en aquest món [l'amat] li ha donat).

¹⁴ He tingut també en compte les variacions, generalment escasses, que Lull va introduir en aquestes figures en l'*Art demostrativa* (c. 1283-c. 1289), nova versió de la summa lul·liana que inicia, com se sap, una segona fase en l'etapa quaternària i que sembla immediatament posterior a l'acabament del *Blaquerna* i el *LAA*.

1.2.13 Misericòrdia (o pietat): 33 (piadors), 41 (pietat, misericòrdia), 42, 43 (pietat), 94, 155 (misericòrdia, pietat), 160, 184 (pietat), 196, 197, 207 (pietat), 301 (piadós), 302 (pietat), 308 (pietat, misericòrdia), 317.

1.2.14 Humilitat: 23, 43, 68, 308, 315, 316.

1.2.15 Senyoria: 16 (senyor), 110, 213 (senyor), 294 (senyor).

1.2.16 Paciència: 23, 43, 68, 270, 308, 327.

[L'*Art demostrativa* de c. 1283-c. 1289 introdueix quatre canvis en la llista de les dignitats divines.¹⁵ Per una banda, Misericòrdia passa de la posició tretzena a la quinzena i Senyoria de la quinzena a la setzena, i, per l'altra, Humilitat i Paciència són substituïdes respectivament per Simplicitat i Noblea, que ocupen les posicions tretzena i catorzena. He detectat alguns esments d'aquesta última dignitat, aparentment aliena al context artístic del *LAA*:

Noblea: 24 (noble, nobilitats), 37 (noble), 61, 134 (nobilitats), 136, 141, 180, 182, 211 (noble, nobilitat), 223 (nobles capteniments), 322, 346 (noble amor), 354.]

1.3 LA FIGURA S:

La presència importantíssima en el *LAA* dels actes de les tres potències de l'ànima, que constitueixen la figura S, va servir a Pring-Mill per bastir en l'article de referència «Entorn de la unitat del *LAA*» el seu concepte de la unitat del volumet místic. Amb voluntat no exhaustiva, Pring-Mill hi va inventariar 79 dels 365 versicles (segons l'ed. Galmés) classificant-los segons que tractessin d'una, dues o les tres potències de l'ànima. Hi va advertir també que «ben pocs versicles hom hi podrà trobar que no tinguin res a dir de *pensaments*, de *remembraments* o d'*amor* (o de llurs contraris), ni facin ús de verbs com són *pensar*, *cogitar*, *membrar*, *remembrar*, *ublidar*, *amar*, *aïrar* o *desamar*, bé que no anomenin l'*enteniment*, la *memòria* o la *voluntat* directament».¹⁶ A més, l'estudiós britànic observava en nota que la llista podia allargar-se pel cap baix en una norantena més de versicles.¹⁷ Amb aquest antecedent, m'ha semblat escaient d'ampliar l'inventari en qüestió, no pas fins a la teòrica completitud assenyalada per l'erudit britànic (la qual, d'altra banda, pot gairebé materialitzar-se afegint a la llista que dono una sèrie d'entrades del segon bloc com ara *pensaments*, *amor*, etc.), però sí introduint-hi un seguit de versicles que, de fet, haurien

¹⁵ Pring-Mill, «El nombre primitiu de les dignitats en l'*art general*», a *Estudis sobre Ramon Llull*, cit., p. 117, n. 8.

¹⁶ «Entorn de la unitat...» (ed. 1991), p. 293.

¹⁷ Art. cit., p. 293, n. 27.

d'haver trobat el seu lloc en l'article fundacional de Pring-Mill. En citaré només alguns exemples ben evidents per justificar la meua decisió:

Ohia blasmar l'amich son amat; en lo qual blasme vehia l'*enteniment* la justícia e la paciència de son amat, cor la justícia punia los blasadors e la paciència los esperava a contricció, penediment.

E per açò és qüestió en qual dels dos l'amich crehia pus fortment. (327)

És clar que aquest versicle encaixa perfectament en el segon apartat de la tercera categoria de Pring-Mill («Versicles que tracten d'una sola potència: *entendre, enteniment o cogitació*»).

Igualment, no sembla gaire plausible rebutjar el versicle següent:

En ira s'adurmí l'amich cor temia lo blasme de la gent, e despertà's en paciència com *remembrà* laors de son amat.

E és qüestió l'amich de qui ach major vergonya: o de son amat o de les gents. (332)

que s'hauria d'inscriure naturalment en l'apartat 3.a, relatiu a la memòria, quan en el versicle següent (inclòs a 2.a, memòria + enteniment) la mateixa forma verbal *remembrà* és considerada indici de l'activitat de la memòria:

Cogità l'amich en la mort e ach paor, tro que *remembrà* la çitutat de son amat, de la qual mort e amor són portals e entrament. (333)

Presento, per tant, a continuació una llista ampliada dels versicles que tracten «dels actus e de la privació dels actus de les tres potències de S, ço és a saber, memòria, enteniment e volentat»,¹⁸ tot indicant amb un asterisc aquells que Pring-Mill no va incloure en el seu article.

1.3.1 Versicles que tracten del ternari de potències:

Pujava l'amich *los poders de sa ànima* per scala de humanitat gloriejar la divina natura. E per la divinal natura devallava *los poders de sa ànima* per gloriejar en la humana natura de son amat. (319)

Dix l'amich a l'amat: —Anch no fugí ni-m partí de tu a *amar* depús que t'*ach conegut*, cor en tu e per tu e ab tu fuy on que fos.

¹⁸ *Art demostrativa*, ed. Bonner, OS I, p. 294.

Respòs l'amat: —Ni yo, depús que tu m'aguist conegut e amat, no t'ublidé, ni null temps no fiu contra tu engan ni falliment. (53)

*53, 54, 99, 103, 104, 122, 126, 133, *162, 163, 177, 182, 186, 199, *211, 219, *247, 290, 297, *306, *309, 319, 322, 323, 326, *334, 339, 355.

1.3.2 Versicles que tracten d'una parella de potències:

1.3.2.1 Memòria i enteniment:

Estaven les *cogitacions* de l'amich enfre *ublidança* de sos turments e enfre *membrança* de sos plaers; cor los plaers que ha d'amor li *obliden* la malenança, e los turments que sosté per amor li *remembren* la benanança que ha per amor. (181)

*7, *17, *60, *69, 78, 90, 117, 129, 132, 167, 181, 190, *224, *318, 329, 333.

1.3.2.2 Memòria i voluntat:

Demanà l'amat a l'amich: —¿Has *membrança* de nulla cosa que t'aja guardonat per ço cor me vols *amar*? [...] (8)

*8, 123, *188, 197, 310.

1.3.2.3 Voluntat i enteniment:

Misatge era l'amich als prínceps crestians e als infeels per son amat, per ço que·ls mostràs la art e·ls començaments a *conèxer*, *amar*, l'amat. (137)

19, 118, 130 (Pring-Mill 3.c), *137, *147, 155 (Pring-Mill 3.c), 191 (Pring-Mill 3.b), 208, 234, 241 (Pring-Mill 3.c), 306, 345.

1.3.3 Versicles que tracten d'una sola potència:

1.3.3.1 Memòria (membrança, remembrança, remembrament, remembrar, ublidar, ublidament, ymaginació):

Apartaren-se l'amich e amor, e tenien solaç de l'amat; e representà's l'amat. Plorà l'amich e esvaneí's amor en l'esmortiment de l'amich.

Reviscolà l'amat son amich com li *remembrà* ses fayçons. (87)

18, *28, *55, *59, 68, *87, 108, 131, 187, *193, *201, *203, 212, *238, *239, *242, *266, *275, *311, *325, 330, *332, 334, 356.

1.3.3.2 Enteniment (entendre, cogitar, cogitació,¹⁹ conèixer, conexença, desconexença, intel·ligència, innorar):

Encontraren-se dos amichs: la ·i· mostrava son amat e l'altre l'*entenia*. E era qüestió qual d'amdós era pus prop a son amat. E per la solució l'amich havia *conexença* de la demostració de Trinitat. (353)

*27, 141, *149, 156, 159, *171, 172, 202, *240, 256, *279, 280, *285, *292, *293, *327, 341, 347, *353, 354.

1.3.3.3 Voluntat (voler, amar,²⁰ aïrar, desamar):

—Digues, foll, en què-t sens major *volentat*: o en *amar* o en *aïrar*? Respòs que en *amar*, per ço cor *aïrava* per tal que pogués *amar*. (158)

158, 164, 178, 189, 196, 206, 213, 214, 215, 220, 229, *263, 299, 303, 312, 314.

1.4 LA FIGURA T:

1.4.1 Triangle blau (Déu, creatura, operació):

Creà l'amat e destruí l'amich. Jutjà l'amat, plorà l'amich. Recreà l'amat, glorià a l'hamich. Fení l'amat sa operació e romàs l'amich eternalment en companyia de son amat. (305)

84 (Déu, creatura), 305 (amat [= Déu], crear, amic [= creatura], operació), 346 (creador [= Déu], creatura).

¹⁹ Els versicles referits a pensaments i cogitacions són inclosos, com a efectes de l'amor, a § 2.3.3.33. Aquí només els he tingut en compte, com a actes de l'enteniment, quan concorren amb actes de les altres potències (p. e., versicles 17 i 69).

²⁰ Les raons del passatge de Pring-Mill citat a § 1.3 m'estalvien d'incloure aquí els nombrosos versicles on apareixen el verb *amar* o l'antònim *desamar*. No obstant això, els he considerat pertinents en entrades relatives al ternari sencer o a un parell de potències, quan l'activitat de la voluntat concorre amb la d'alguna de les altres potències.

1.4.2 Triangle verd (diferència, concordança e contrarietat):

Esguardava l'amich son amat en la major *diferència e concordança* de virtuts, e en la major *contrarietat* de virtuts e de vicis; e en ésser, perfecció, qui-s covenen pus fortment sens defalliment e no ésser que ab defalliment e ab no ésser. (257)

7 (diferència), 8 (diferència), 20 (contrastar [= contrarietat], concordança), 79 (concordança), 113 (contrastar, pascificar [= concordància]), 185 (contrastar), 204 (concordants, contrarietat, diversitat [= diferència]), 216 (contrast, discòrdia), 229 (concordança), 257 (diferència, concordança, contrarietat), 258 (diversitat, concordança, contrarietat), 259 (contra, concordar), 260 (concordança), 262 (concordança), 281 (concordar), 282 (diferència, concordança), 298 (contradicció [= contrarietat]), 304 (contradicció), 315 (diferència).

1.4.3 Triangle vermell (començament e mijà e fi):

Estech e perlongà l'amich sos pensaments en la granea e en la durabletat de son amat e no y atrobà *començament* ni *migà* ni *fi*.

E dix l'amat: —Què mesures, foll?

Respòs l'amich: —Mesur menor ab major, e defalliment ab compliment, e començament ab infinitat, eternitat, per ço que humilitat, paciència, caritat, sperança, ne sie pus fortment en ma membrança. (68)

61 (començament), 68 (començament, migà, fi), 74 (començar, compliment [= fi]), 135 (fi), 180 (començaments), 226 (començament, mig, fi), 229 (fi), 251 (començament), 259 (fi), 278 (fi), 280 (començament), 288 (compliment, començament), 298 (començaments).

1.4.4 Triangle groc (majoritat, egualtat e menoritat):

Demaren a l'amich en què conexia la sentència de son amat. Respòs que en la egualtat de plaers e languiments, a la qual son amat jutjava sos amadors. (171)

30 (mayor), 50 (eguals), 68 (menor, major), 171 (egualtat), 202 (major, menor), 260 (major, menor), 349 (mayor).

1.4.5 Triangle negre (afermació e dubitació e negació):

Afermava l'amich que en son amat era tota perfecció e negava que en son amat no havia null defalliment.

E per açò era qüestió qual era major, o la afirmació o la negació. (198)

49 (duptar), 188 (duptar), 198 (afirmació, negació),²¹ 202 (dubtar), 231 (duptar), 342 (duptar).

1.4.6 Qüestions:

Llull escriu a l'*Art demostrativa* que «enaixí con l'artífex obra ab sos estruments la forma artificial, enaixí la S fa ço que fa en esta *Art*, ab la T, metent-la en ses potències objectivament e metent-la en les cambres de les figures segons que hi pot caber»,²² és a dir, que, amb la conjunció de les dues figures, es poden formular «qüestions, arguments e solucions, e necessàries preposicions».²³ Aquestes qüestions, plantejades sovint explícitament amb aquesta denominació en els versicles del LAA, van ser incloses per Montoliu entre les «analogies indiscutibles [del LAA] amb la poesia dels trobadors»,²⁴ posades en relació, a causa del seu caràcter i estructura, amb les tençons i partiments provençals. Sense negar la semblança de les qüestions lul·lianes amb aquests gèneres poètics de debat, es pot matisar la identitat que Montoliu hi observa («el mateix caràcter i la mateixa estructura», diu), sobretot en dos aspectes. Per una banda, la identitat estructural es redueix, pròpiament, al fet de plantejar una qüestió, ja que la forma condensada dels versicles amb prou feines admet l'argumentació del debat (Llull, com sempre, va per feina), mentre que el desenvolupament en estrofes alternes dels poemes provençals ofereix un espai ampli per introduir raons i rèpliques de més o menys abast. Per l'altra, l'abast místico-filosòfic del LAA s'allunya força d'uns debats poètics on fins i tot es pot donar el cas d'haver d'escollir obligat una de les opcions discutides (en el joc partit o partiment). A més, les qüestions de Llull se circumscriuen temàticament al camp on pot aplicar-se l'*Art*, és a dir, a assumptes d'amor diví i de fe (res de debats sobre si és millor l'hivern o l'estiu, com el disputat per Jacme March i el vescomte de Rocabertí, per exemple). Per tant, sense deixar de considerar la importància que la poesia trobadoresca, que el mateix Llull havia conreat abans d'il·luminar-se, pot tenir, com a tradició literària de referència, en relació amb el LAA, crec que els versicles deuen tenir més a veure amb l'engranatge de l'*Art*.

Una ullada ràpida a aquestes qüestions revela que dues terceres parts d'elles es refereixen a problemes de *majoritat* i *menoritat*. En general estan plantejades de manera impersonal, amb la fórmula *fo* (o *és*) *qüestió* (sovint com a conclusió

²¹ La qüestió que es planteja al final d'aquest versicle implica, també, com a totes les que trobem al LAA, el dubte: «E per açò era qüestió qual era major, o la afirmació o la negació».

²² Ed. Bonner, *OS I*, p. 298.

²³ *Ibid.*, p. 294.

²⁴ «Ramon Llull, trobador», *cit.*, p. 374. La referència a les qüestions en p. 383.

del versicle, per bé que no necessàriament), però, en alguns casos, es produeixen també en el curs del diàleg entre l'amic i l'amat (no sempre amb la fórmula explícita) o entre qualsevol dels dos i algun altre personatge.²⁵ Són exemples del primer cas:

Contrastaren-se l'amich e l'amat e pascificaren-los lurs amors.

E fo qüestió qual amor hi mès major amiat. (113)

Qüestió fo enfre los hulls e la memòria de l'amich, cor los hulls dehien que mellor cosa és veer l'amat que membrar-lo; e la memòria dix que per lo remembrament puya l'aygua als hulls e-l cor s'enflama d'amor. (18)

I del segon:

—Digues, foll, ¿en què-t sens major volentat, o en amar o en aïrar?

Respòs que en amar, per ço cor aïrava per tal que pogués amar. (158)

Qüestió fo feta a l'amich on és major perill, en sostenir treballs per amor o benançaçes. Acordà's l'amich ab son amat e dix que perills per malençaçes són per impasciència e perills per benançaçes són per desconença. (240)

Els versicles reportats mostren també que Llull no dóna sempre la resposta de les qüestions, la qual és tanmateix a l'abast del lector si sap fer funcionar els mecanismes de l'*Art*. Indico aquesta distinció catalogant separatament els versicles que duen solució i els que no en duen.

1.4.6.1 Qüestions amb resposta:

*7,²⁶ *13, 18, *19, *21 (jutjament), *73, *74, *84, *158, *159, *172, *196, 216, 217, *232, 240, 265, *281, *282, *352.

1.4.6.2 Qüestions no respostes:

113, 114, 136, 152, 153, 154, 198, 229, 234, 243, 244, 250,²⁷ 256, 264, 265,²⁸ 287, 307, 316, 317, 327, 331, 332, 335, 338, 340, 341, 342, 343, *344 (judici final), 345, 353.

²⁵ Les referències d'aquests versicles es troben a les entrades corresponents als diàlegs, infra § 2.3.4.3.3.

²⁶ Poso un asterisc davant dels versicles que no contenen la fórmula *fo qüestió*.

²⁷ Aquest versicle i el 342, tot i que s'hi empra la fórmula *fo qüestió*, no constitueixen cap qüestió entre dos conceptes: en el primer es pregunta per la possibilitat d'un fet, en el segon es demanen significacions.

²⁸ La resposta que dóna l'amic a la *qüestió* formulada per l'amor en aquest versicle genera com a resposta una segona *qüestió* la solució de la qual no ens és donada; per això, el registre tant en aquest apartat com en l'anterior.

1.5 LA FIGURA V: 257.

Esguardava l'amich son amat en la major diferència e concordança de virtuts, e en la major contrarietat de *virtuts* e de *vicis*; e en ésser, perfecció, qui-s covenen pus fortment sens defalliment e no ésser que ab defalliment e ab no ésser.

1.5.1 La V blava (vertuts):

[...]

—Què t'aportà amors?

—Belles fayçons, honraments e valors de mon amat.

—En què vengren?

—En membraença e en enteniment.

—Ab què-lls reebist?

—Ab caritat, sperança.

—Ab què-ls guardes?

—Ab justícia, prudència, fortitudo, temprança. (78)

1.5.1.1 Fe: 134, 274, 280.

1.5.1.2 Esperança: 17, 43, 49, 63, 68, 78, 79, 92, 94, 106, 117, 134, 139, 162, 197, 238, 268, 274, 330.

1.5.1.3 Caritat: 43, 49, 68, 78, 81, 130, 134, 285.

1.5.1.4 Justícia:²⁹ 78, 134, 197, 274, 314.

1.5.1.5 Prudència: 78, 134, 274.

1.5.1.6 Fortitudo: 63, 78, 106, 134, 274.

1.5.1.7 Tempraença (tempraença): 78, 106, 134, 274.

1.5.2 La V vermella (vicis):

Odorà l'amich flors, e remembrà pudors en rich avar e en luxuriós e en desconexent ergullós. Gustà l'amich dolçors, e entès amargors en les possessions temporals e en l'entrament e hiximent d'aquest món. Sentí l'amich plaers temporals, e l'enteniment entès lo breu trespasament d'aquest món e los perdurables turments, als quals són occasió los delits qui a aquest món són agradables. (329)

²⁹ Com que es tracta aquí de la justícia com a virtut cardinal humana i no pas com a dignitat divina (circumstància en què Llull sol precisar «la justícia de mon amat»), les referències d'aquesta entrada són diferents de les que es troben a § 1.2.11. Igualment, no he inclòs a les entrades corresponents els versicles amb ocurrències esporàdiques d'altres virtuts referides a Déu, que semblen més aviat variants de les dignitats.

1.5.2.1 Gola: —³⁰

1.5.2.2 Luxúria: 329 (luxuriós).

1.5.2.3 Avarícia: 152 (hòmens qui-s depenyen folls per ajustar diners), 284 (retrat d'un bisbe ric), 313 (avar), 329 (rich avar).

1.5.2.4 Accídia:³¹ 115 (pererosament).

1.5.2.5 Supèrbia o ergull: 315, 329 (ergullós).

1.5.2.6 Enveja: 193, 313 (còbeu).

1.5.2.7 Ira: 332.

1.6 LA FIGURA X:

Aquesta figura, coneguda també com la d'opòsits, és la que pateix més alteracions en el trànsit de l'*Ars compendiosa* a l'*Art demostrativa*. Això no obstant, dos dels quatre parells que n'he pogut localitzar al LAA (la figura en té sempre vuit) són compartits per les dues versions i amb la mateixa ubicació. Efectivament, perfecció vs. defectus ocupen les cambres tercera i onzena de la figura X en totes dues arts, mentre que mèrit vs. culpa s'encaben en la quarta i dotzena, respectivament.

1.6.1 Perfecció vs. defectus:

Afermava l'amich que en son amat era tota *perfecció* e negava que en son amat no havia null *defalliment*.

E per açò era qüestió qual era major, o la afirmació o la negació. (198)

34 (compliment [= perfecció] vs. defalliment [= defectus]), 68 (compliment vs. defalliment), 177 (acabaments [= perfecció] vs. defalliments), 198 (perfecció vs. defalliment), 257 (perfecció vs. defalliment), 261 (perfecció vs. imperfecció), 278 (perfecció vs. defallir), 307 (acabament vs. defalliment).

1.6.2 Mèrit vs. culpa:

Combatien-se colpes e mèrits en la consciència e en la volentat de

³⁰ Aquest pecat mortal no se cita en cap moment, però és implícit, *a contrario*, en el menyspreu de les «viandes» del versicle 347, un menyspreu que afecta també la luxúria («fembres»), l'avarícia («dinners») i l'orgull («vanaglòria»).

³¹ Aquest vici i el següent apareixen intervertits a l'*Art demostrativa*.

l'amich. E justícia, membrança muntiplicaven consciència; e misericòrdia, sperança multiplicaven benança en la volentat de l'amat. E per açò *los mèrits vencien colpes* e torts en la penitència de l'amich. (197)

197, 312 (mèrits vs. culpables).

1.6.3 Glòria vs. pena.³²

[...] E l'amat li respòs dient que ell havia pres molt gran engan en ço que havia creat home per ço que-n fos amat, conegut, honrat. E de mill hòmens, los çent lo temien e l'amaven tant solament; e de los çent, los ·xc· lo temien per ço que no-ls donàs *pena*, e los ·x· l'amaven per ço que·lls donàs *glòria*. E no era quaix qui l'amàs per sa bonea e sa nobilitat. [...] (211)

1.7 LA FIGURA Y (veritat) I LA FIGURA Z (falsetat):

—Dignes, amador, ¿en què has més de enteniment, o en entendre veritat o falsetat?

Respòs que en entendre veritat.

—Per què?

—Cor entén falsetat per ço que puscha mills entendre veritat. (159)

159, 185, 248 (veritat vs. falsies), 260, 279 (vera vs. falsetat), 304 (ver vs. fals).

1.8 LA FIGURA ELEMENTAL:

Dehia l'amich:

—Si vosaltres, amadors, volets *foch*, venits a mon cor e ençenets vostres làntees. E si volets *aygua*, venits als meus hulls, qui decorren de làgremes. E si volets pensaments d'amor, venits-los pendre a mes cogitacions. (166)

1.8.1 Foc: 2 (enluminades), 18 (enflamar-se), 38 (lamp, resplendor), 45 (fochs, scalfar), 50 (calor, lugar), 96 (lum, inluminar), 118 (enlumenar, lugarós,

³² Situaes, respectivament, dins les cambres sisena i catorzena. En la figura de X de l'*Art demostrativa*, «immediate» i «mediate» ocupen el seu lloc.

resplandent), 139 (calor), 166, 199 (lugar), 280 (inlumenar, scalfar), 330 (calor), 356 (scalfar, aflamar).

1.8.2 Àer: 58 (vent), 228 (vents).

1.8.3 Aigua: 4, 18, 38, 50, 125, 165, 166, 303, 330 (set, fred), 356 (refredava ab làgremes e plors).³³

1.8.4 Terra:³⁴ 34, 244 (terra, soterrar).

1.8.5 Conceptes relacionats amb el funcionament de la figura elemental:

Propietat e comunitat s'encontraren e-s mesclaren per ço que fos amistat e benvolença enfre l'amich e l'amat. (44)

1.8.5.1 Mesclament: 44 (mesclar), 50, 81, 225.

1.8.5.2 Propietat, comunitat: 44, 156 (bé comú, bé special).

1.8.5.3 Composició: 45 (bastit, compost).

2. L'AMOR MÍSTIC

2.1 L'AMOR:

2.1.1 Definició:

Demanà l'amat a l'amich què era amor. Respòs que presència de fayçons e de paraules d'amat en cor suspirant d'amador; e languiment per desig e per plors en cor d'amich. Amor és bulliment d'audàcia e de temor per frevor. E amor és final volentat a desirar son amat. E amor és aquella cosa qui auçís l'amich con ohí cantar de les bellees de son amat:

—E amor és ço en què és ma mort e en què està tots jorns ma volentat. (164)³⁵

10, 81, 164, 228, 229, 287.³⁶

³³ Quant a les nombroses ocurrencies de llàgrimes i plors, veg. l'entrada corresponent (§ 2.3.3.37).

³⁴ Evidentment, no tinc en compte aquí la terra en les accepcions de «territori» i «planeta».

³⁵ El valor explicatiu de la frase d'estil directe de l'amich en relació amb el cos del versicle justifica els dos punts que poso al final del primer paràgraf, en lloc del punt tradicional.

³⁶ Cfr. catàlegs de definicions de l'amor no sempre coincidents amb el meu a Montoliu, «Ramon Llull, trobador», *cit.*, pp. 15-16 (§ «Definicions de l'amor i de les seves virtuts i condicions»), i Caimari, anotador, *Blanquerna IV, ed. cit.*, p. 77 («un definicionari de l'amor»).

2.1.2 Condicions, característiques:

Les vies d'amor són llargues e breus, per ço cor amor és clara, pura, nèdea, vera, subtil, simple, forts, diligent, lugurosa, abundosa de novells pensaments e de antichs remembraments. (69)

33, 69, 82 (l'amor com a meravella), 151 (spirits d'amors).

2.2 L'AMAT:

2.2.1 Condicions, qualitats:³⁷

Les condicions d'amor són que l'amich sia sufrent, pacient, humil, temorós, diligent, confiant, e que s'aventur a grans perills a honrar son amat.

E les condicions de l'amat són que sia vertader, liberal, piadors, just, a son amich. (33)

2.2.1.1 Ajuda: 134 (ajudar), 308, 309 (ajudar), 314 (ajudar).

2.2.1.2 Altees: 56, 177, 290.³⁸

2.2.1.3 Bellees: 66 (belles custumes), 72, 78 (belles fayçons), 164, 218 (bells capteniments).

2.2.1.4 Benauryança: 180.

2.2.1.5 Honors, honraments: 11 (honors), 12, 51, 65, 78, 95, 144, 147, 194, 202, 206, 213, 219, 222, 223, 231, 238, 245, 253, 275, 285, 286, 290, 292 (honramens, honors), 293, 295 (honors), 297, 303, 310 (honraments, honors), 313 (honors), 314 (honors), 350.

2.2.1.6 Humilitat: 43, 308, 316.

2.2.1.7 Pasciència: 43, 308.

2.2.1.8 Perdó: 207, 301, 302, 308, 311, 317 (perdonar).

2.2.1.9 Restaurament: 308.

2.2.1.10 Valors: 78, 144, 168, 209, 236, 253, 292, 301 (valor), 309, 310.

³⁷ Com s'observa en el versicle següent, les condicions de l'amat són, evidentment, les dignitats divines de la figura A. En aquest apartat, doncs, em limito a reportar només les qualitats o condicions de l'amat no esmentades anteriorment.

³⁸ Veg. infra § 3.1.1 «El cel sobirà», esp. versicle 147, on Lluïl esmenta «les altees subiranes dels cels».

2.3 L'AMIC:

2.3.1 Amics, amadors:

Encontraren-se dos amichs: la ·i· mostrava son amat e l'altre l'entenía.

E era qüestió qual d'amdós era pus prop a son amat. E per la solució l'amich havia conexença de la demostració de Trinitat. (353)

3, 20, 59, 76, 80, 95, 97, 106, 107, 109, 138, 144 (loadors), 149, 166, 168, 171, 179 (companyó), 199, 202 (loadors, amadors), 209 (amadors, loadors), 210, 215, 221, 225, 226, 241 (falses amadors), 248, 266 (servidors), 283 (falses amadors), 306, 337, 353, 357 (amadors, servidors).

2.3.2 Condicions, qualitats:

Demana l'amat a les gents si havien vist son amich; e ells mostraven-li les calitats de son amich. E l'amat dix que son amich era ardit, temerós, rich e pobre, alegre, trist, consirós, e languia tots jorns per s-amor. (271)

2.3.2.1 Ardiment: 81, 116, 209 (ardit), 271 (ardit).

2.3.2.2 Audàcia: 116, 130, 164.

2.3.2.3 Aventurer: 11 (aventurar-se a greus perills), 33 (idem).³⁹

2.3.2.4 Confiança: 33 (confiant), 57, 295 (confiar-se en l'amat).

2.3.2.5 Consciència: 42, 117, 336, 357.

2.3.2.6 Contricció: 42, 49, 286, 301, 303, 308, 316, 327, 357.

2.3.2.7 Devoció: 34, 42, 92, 95 (devots amadors), 115, 125, 130, 165, 202, 234, 274, 280, 316.

2.3.2.8 Diligència: 33 (diligent), 69 (diligent), 117.

2.3.2.9 Frevor: 75, 95 (fervents amadors), 164, 202 (frevents), 340.

2.3.2.10 Honrador (dels honraments o de les honors) de l'amat (honrar): 12, 33, 60, 63, 79, 150, 160, 161, 168, 188 (honraments), 194, 206, 209, 211, 229, 231, 247 (desonrar), 256 (honrar, desonrar), 273 (desonrar), 292, 293, 295, 296, 303, 313, 340, 350, 354.

2.3.2.11 Humilitat: 23, 33, 68, 266.

2.3.2.12 Leyaltat: 117, 285.

2.3.2.13 Menyspreu del món:

³⁹ Veg. infra § 2.3.3.34, «Perills».

—Digues, foll: vols murir?

Respòs que hoc: —En los delits d'aquest món e en los pensaments dels malehits qui ubliden e desonren mon amat; en los quals pensaments no vull ésser entès ni volgut, pus que no y és mon amat. (247)

12, 247, 273, 283, 328, 329, 330, 347, 350, 356, 357.

2.3.2.14 Obediència: 30 (desobeir), 58, 117, 213, 231, 238, 256 (desobedient), 269.

2.3.2.15 Oració: 234, 235 (adorar), 323 (adorar), 347.

2.3.2.16 Paciència: 9, 23, 33 (pacient), 63, 68, 92, 117, 130, 139, 162, 190, 217, 238, 240 (impaciència), 249, 266, 270, 286 (inpaciència), 332, 335.

2.3.2.17 Penediment: 49, 327, 328.

2.3.2.18 Penitència: 117, 197, 232, 328.

2.3.2.19 Perdó: 98, 267.

2.3.2.20 Perseverança: 63, 235, 238, 308.

2.3.2.21 Pobretat, pobrea: 57, 117, 138 (pobrement vestit), 149 (pobrement vestit), 179 (home pobre), 194, 266, 271 (pobre), 330.

2.3.2.22 Saviesa: 265, 280, 313.

2.3.2.23 Sofriment: 33 (sufirent), 58 (suferre).

2.3.2.24 Soledat: 46 (soliditat, sol enfre les gents), 47 (sol), 227 (asoliar-se, sol enfre les gents), 239 (solitudo), 300 (sol, solitari, solitat).

2.3.2.25 Temor (tembre): 33 (temorós), 45, 48, 75, 81, 94, 114, 116, 188, 211, 232, 271 (temerós), 285, 332, 340, 357.

2.3.3 Efectes de l'amor en l'amic:

Gabava's e alegrava's l'amich en les noblees de son amat. Languia l'amich per sobrecogitacions e pensaments.

E era qüestió qual sentia pus fortment, o·ls plaers o·ls turments. (136)⁴⁰

2.3.3.1 Afliccions: 227.

2.3.3.2 Alegria (alegrar-se): 5 (guabar-se), 136 (gabar-se, alegrar-se), 145, 153, 256, 296.

2.3.3.3 Amors: 2, 3, 9, 22, 24, 36, 50, 52, 61, 71, 72, 92, 113, 126, 170, 226, 230 (amar), 286, 288, 292, 299, 313, 320, 321, 324, 328, 356.

⁴⁰ Aquest versicle planteja succintament l'ambivalència dels efectes que l'amor místic provoca en l'amic: els uns positius, plaents, els altres negatius, dolorosos.

2.3.3.4 Ànsies: 70, 110, 201, 343 (angoxós).

2.3.3.5 Benança: 63, 64 (benahuyrança), 65, 72, 101, 107 (benauyança), 174 (benauyança), 178, 181, 187, 197, 240, 256, 265, 286.

2.3.3.6 Benedicció: 138, 207, 222, 289.

2.3.3.7 Calor: 45 (scalfar), 139, 330, 356 (scalfar, aflamar).

2.3.3.8 Cants, càntics (cantar, loar): 38, 54, 79 (loar), 107, 129 (loar), 130 (loar), 144 (loar), 147 (loar), 156 (loar), 178, 202 (loar),⁴¹ 209 (loador), 212, 231, 236, 245, 249 (loadors), 261, 263, 264, 273, 285, 292, 301, 309, 310.

2.3.3.9 Consideracions: 2.

2.3.3.10 Consolació, consolacions: 92, 95 (aconsolar), 117, 139, 140 (consolar), 145 (consolar-se), 146 (aconsolar-se), 162 (consolar), 320, 325 (consolat), 335 (desconsolat).

2.3.3.11 Desonors: 245.

2.3.3.12 Desigs, desirers, desirar, desig: 45, 64, 70, 78, 92, 109, 135, 150, 162, 164, 170, 230, 235, 252, 272, 285, 297, 309, 314, 322.

2.3.3.13 Dolçor: 56.

2.3.3.14 Dolors, dolor: 10, 13, 71, 72, 102, 111, 187, 301.

2.3.3.15 Enbarbesclat: 72, 112, 180, 188, 203, 265.

2.3.3.16 Scarnit: 142, 230, 246, 248.

2.3.3.17 Exil, stranyedat: 108 (terra estranya), 161 (terra stranya), 206 (terres stranyes), 236 (exils), 252 (stranyedats), 325 (stranyedat, terra stranya).

2.3.3.18 Fam: 330.

2.3.3.19 Fret: 330, 356 (refredar).

2.3.3.20 Follia (foll): 12, 13, 54, 62, 65, 68, 72, 73, 74, 78, 82, 91, 142, 152, 158, 169, 170, 172, 174, 176, 183, 193, 196, 205, 208, 229, 232, 235, 239, 247, 248, 255, 273, 276, 279, 280, 282, 284, 285, 287, 346, 350, 351, 354, 357.

2.3.3.21 Glòria: 187, 211, 215, 305.

2.3.3.22 Gràcia: 207.

2.3.3.23 Grats: 14.

2.3.3.24 Llanguiments, llangors, llanguir: 5, 9, 14, 22, 24, 31, 41, 45, 48, 51, 56, 57, 70, 75, 78, 84, 85, 86, 92, 96, 102, 105, 106, 110, 121, 124, 126, 127, 136, 143, 150, 160, 161, 162, 164, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 184, 189, 190, 201, 213, 216, 222, 230, 237, 245, 251, 271, 274, 291, 293, 295, 306, 309, 310, 313, 320, 321, 356.

2.3.3.25 Magresa: 106 (magres fayçons), 138 (magre), 149 (magre), 161 (magres fayçons e groga color).

⁴¹ D'aquí endavant totes les ocurrències són del verb *loar*.

2.3.3.26 Malanança: 58, 63, 65, 66, 79, 81, 107, 181, 240, 245, 256, 265, 286 (maltrets).

2.3.3.27 Malalt, emmalaltir, malaltia: 23, 86, 201, 238, 328, 330.

2.3.3.28 Martire: 314, 356 (persecucions).

2.3.3.29 Mèrits: 174, 215 (mèrit), 336.

2.3.3.30 Mort, morir: 5, 14, 17, 26, 52 (veure's occir), 139, 162, 164, 189, 226, 228 (perir), 230, 242, 244, 333, 350, 352.

2.3.3.31 Nuedat: 330.

2.3.3.32 Passió: 75, 110, 125, 143 (passions), 145 (passió, passions), 190.

2.3.3.33 Pensaments, pensar: 3, 17, 23, 25, 36 (consirós), 40, 41, 42 (consirers), 45 (cogitacions), 48, 64, 68, 69, 70 (cogitaments), 72 (consirós), 78, 85, 86, 96, 102, 109, 111, 120, 121, 126, 128, 130, 135, 136 (sobrecogitacions e pensaments), 141 (cogitar), 143, 150, 153 (sobrecogitaments), 161, 162, 165, 166 (pensaments, cogitacions), 167 (cogitar), 170, 175, 180 (pensiu), 181 (cogitacions), 203, 213, 217, 218, 222, 223, 224, 225, 227, 233, 235, 236, 243 (pensaments, cogitar), 252, 268, 271 (consirós), 274, 285 (cogitar), 288, 291, 292, 293, 295, 297, 299, 313, 314, 321, 324, 334, 348 (consirós).

2.3.3.34 Perills, perillar: 11, 33, 60, 64, 70, 167, 175, 205 (perillós), 228, 236, 240, 245, 270, 295, 306, 310, 311 (perillament), 351.

2.3.3.35 Plaers, plaer: 8, 31, 45, 56, 70, 81, 96, 109, 117, 127, 136, 171, 172, 178 (plaent), 181, 189, 225, 237, 274, 291, 297, 320, 331, 348.

2.3.3.36 Plants, plànyer(-se): 124, 139, 144, 161, 175 (complànyer-se), 237, 274, 351.

2.3.3.37 Plors, plorar, plor, làgremes:⁴² 2, 4, 6, 13, 20, 21, 24, 28, 30, 38, 41, 42, 45, 48, 49, 59, 64, 78, 87, 91, 92, 95, 100, 102, 106, 108, 109, 112, 120, 121, 122, 124, 126, 127, 128, 130, 140, 143, 144, 150, 161, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 175, 179, 184, 203, 206, 218, 222, 224, 226, 227, 230, 236, 237, 268, 273, 274, 286, 295, 305, 308, 310, 313, 321, 324, 328, 340, 343, 347, 351, 355, 356.

2.3.3.38 Reveniment: 31.

2.3.3.39 Sanament, sanitat, sanar:⁴³ 51, 86, 92, 117, 237, 238, 330.

2.3.3.40 Satisfació: 42.

2.3.3.41 Servitut, serf, sclau, catiu: 169, 213, 236, 287, 310.

2.3.3.42 Set: 330.

2.3.3.43 Suspirs: 2, 13, 21, 38, 41, 42, 70, 78, 92, 100, 102, 120, 122 (suspirar), 126, 130, 161, 164 (suspirar), 184, 213, 224, 230 (suspirar), 236, 295, 308, 321, 328, 340, 351.

⁴² Làgremes apareix, en general, en la bimembració *làgremes e plors*.

⁴³ Veg. supra § 2.3.3.27, «Malalt, emmalaltir, malaltia».

2.3.3.44 Treballs, treball: 8, 10, 13, 14, 28 (treballar), 35, 64, 66, 70, 71, 84, 85, 92, 109 (treballat), 141 (treballat), 145, 167, 169, 170, 172, 174 (treballar), 175, 180, 184, 201, 216, 218, 223, 225, 232, 235 (treballar), 236, 240, 270, 286, 291, 297, 320, 331, 334 (treballar), 336 (treballs, empatxaments), 351, 357.

2.3.3.45 Tribulacions: 3, 56, 92, 110, 120, 128, 130, 226, 286, 293, 294, 295, 311, 321, 324, 330, 351, 356.

2.3.3.46 Tristícia: 10, 85, 153, 161, 187, 256, 268, 271 (trist).

2.3.3.47 Turments, turmentar(-se): 32, 35, 52, 70, 105, 111, 136, 150, 160, 162, 174, 175, 181, 184, 189, 225, 228, 237, 256.

2.3.3.48 Virtuts: 92.

2.3.4 La relació entre l'amic i l'amat:

Apartaren-se l'amich e amor, e tenien solaç de l'amat; e representà's l'amat. Plorà l'amich e esvanef's amor en l'esmortiment de l'amich.

Reviscolà l'amat son amich con li remembrà ses fayçons. (87)

2.3.4.1 La recerca de l'amat:

2.3.4.1.1 El camí:

Incluc aquí tots els versicles que al·ludeixen a les *vies, llocs i carreres* on l'amic busca l'amat i, també, aquells en què apareixen verbs com *encercar, cercar, anar per, encontrar*, etc., que expressen, bé implícitament bé explícitament, el moviment de l'amic buscant el passatge del segle cap a l'amat.

2, 14, 19, 25, 28, 34, 36, 40, 54, 59, 69, 83, 88, 106, 108, 109, 115, 129, 135, 142, 149, 161, 179, 185, 205, 206, 266, 273, 306, 320, 337, 340, 342, 343, 348, 349.

2.3.4.1.2 Preguntes i respostes:

La recerca de l'amat per l'amic i el sentit mateix de la relació mística s'expressa sovint a través de preguntes i respostes que es fan els diversos personatges que intervenen en els versicles. Les classifiquo segons qui fa la pregunta i qui la respon.⁴⁴

2.3.4.1.2.1 Amat/amic: 7, 8, 9, 10, 67, 93, 164, 214, 294, 335.⁴⁵

⁴⁴ Veg. supra § 1.4.6, «Qüestions».

⁴⁵ L'amic és el destinatari d'aquesta última pregunta («l'amich [...]: [...] son amat li féu qüestió»), però no se'n en dona la resposta.

2.3.4.1.2.2 Amat/3a persona: 271.

2.3.4.1.2.3 Amic/amat: 1, 80 (per carta), 84, 90, 211.⁴⁶

2.3.4.1.2.4 Amic/enteniment, voluntat: 19.

2.3.4.1.2.5 Amic/ocell: 16, 35, 58.

2.3.4.1.2.6 Amic/3a persona: 40, 202, 342.

2.3.4.1.2.7 Amic (pregunta retòrica): 4.

2.3.4.1.2.8 Amor/amic: 76 (amor/amadors), 349.

2.3.4.1.2.9 3a persona/amat: 81, 184, 231.

2.3.4.1.2.10 3a persona/amic: 11, 12, 13, 24, 25, 37, 39, 40, 47, 52, 54, 57, 61, 62, 63, 65, 70, 72, 73, 74, 78, 81, 82, 91, 94, 97, 104, 117, 119, 132, 155, 158, 159, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 182, 183, 192, 193, 194, 195, 196, 205, 208, 209, 212, 229, 230, 232, 235, 236, 239, 240, 247, 255, 272, 276, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 287, 346, 348, 350, 351, 352, 354, 357.

2.3.4.1.2.11 3a persona (pregunta retòrica): 5.

2.3.4.1.3 Son:

Ocasionalment la trobada entre l'amic i l'amat perilla quan el primer s'adorm perquè «molt havia treballat en cerchar son amat» (versicle 28). L'esforç per vèncer la son plorant o la intervenció de l'amat resol aquest destorb.

28, 55, 122, 141, 233, 269, 331, 336.

2.3.4.2 Acostament a l'amat:

2.3.4.2.1 L'ascens i el descens:

Sobre amor està molt altament l'amat e dejús amor està molt baxament l'amich. E amor, qui està en lo mig, devalla l'amat a l'amich e puja l'amich a l'amat.

E del devallament e puyament viu e pren començament la amor, per la qual langueix l'amich e és servit l'amat. (251)

56 (puyar, baxar), 99 (puyar), 133 (puyar), 147 (devallar), 177 (levar, pujar), 219 (pujar), 251 (devallament, puyament), 280 (scala, pujar), 303 (puyar, devallar), 309 (exalçar, devallar, pujar), 315 (pujar), 319 (pujar, scala, devallar).

⁴⁶ Aquest versicle inclou una primera pregunta de l'amic a l'amat, així com la contestació corresponent («E dix-li que [...]. L'amat li respòs dient que [...]»), però acaba amb una segona pregunta adreçada també a l'amat però de la qual no se'ns dona la resposta.

2.3.4.2.2 Contemplació de l'amat (contemplar, veer, esguardar): 6, 18, 41, 56, 66, 93, 146, 190, 211, 222, 257, 258, 262, 289, 321, 339, 341, 350.

2.3.4.2.3 Presència/absència de l'amat: 7, 28, 40, 90, 95, 105, 112, 119, 163, 164, 186, 199, 249.

2.3.4.2.4 Solaç (de l'amic amb l'amat): 87, 100, 239, 293, 340 (asolaçar).

2.3.4.3 Comunicació entre l'amic i l'amat:

2.3.4.3.1 Representació de l'amat en les criatures, coses visibles i corporals, llocs, etc.: 27, 40, 57, 66, 88, 199, 323.

2.3.4.3.2 Diàleg amb senyals d'amor: 29, 48, 51 (sagell e empremta), 100 (misatges), 120, 151, 155, 165 (per misatges), 168, 226.

2.3.4.3.3 Diàlegs:

Inclou aquí els diàlegs entre l'amic i l'amat, tant en estil directe com indirecte, així com aquells en què intervenen altres personatges.

2.3.4.3.3.1 Amat/amic: 55, 129, 286, 288, 289.

2.3.4.3.3.2 Amat/(3a persona): 144.⁴⁷

2.3.4.3.3.3 Amic/amat: 6, 29, 51, 53, 64, 67, 71,⁴⁸ 88, 95, 103, 105, 130, 145, 211, 221, 222, 291, 292, 293, 297, 301, 302, 303, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 334.

2.3.4.3.3.4 Amic/3a persona:⁴⁹ *32, *66 (un loch), 77, 106,⁵⁰ *116, *123, 131, *143, 166, *198, *234, *304, *318.

2.3.4.3.3.5 Ocell/amic: 111.

2.3.4.3.3.6 3a persona/amat: 311.

2.3.4.3.3.7 3a persona/amic: 212, 248, 259, 273, 338.

2.3.4.3.4 Comunicació escrita:

2.3.4.3.4.1 Missatges escrits: 121 (text escrit per l'amic), 125 (l'amic escriu cartes a l'amat).

2.3.4.3.4.2 Llibres: 14 (llegit per l'amat, explica les llangors i grats de l'amic per amor), 15 (escrit per l'amic per lloar la Verge), 85 (l'amat el trameta a l'amic, descriu les faïçons de l'amat), 222 (llibres on són inscrits,

⁴⁷ El destinatari de la declaració de l'amat és completament indefinit i no explícit.

⁴⁸ Es tracta, de fet, d'un diàleg per persona interposada: l'amic es queixa de l'amat davant de «moltes gents», i és aquesta queixa pública allò que provoca l'excusació final de l'amat.

⁴⁹ En els casos marcats amb asterisc trobem una declaració de l'amic en estil directe sense un destinatari definit.

⁵⁰ Un diàleg passat referit en estil indirecte a dins d'una intervenció en estil directe de l'amic, de caràcter narratiu i sense destinatari concret.

respectivament, els qui se salvaran i els qui es condemnaran eternament; el nom de l'amic figura en el primer).

2.3.4.3.5 Llenguatge de l'amor vs. inutilitat del llenguatge humà: 27, 29, 95,⁵¹ 146.

2.3.4.3.6 Secret d'amor, secrets de l'amat, revelació: 32, 74, 75, 149, 154, 157, 258, 280.

2.3.4.4 Imatges de l'amor:

2.3.4.4.1 Carçre (presó) d'amor: 109, 162, 220, 245, 292, 357.

2.3.4.4.2 Corda (llaç) de l'amor: 126.

2.3.4.4.3 Guardó, guardonar, do (de l'amat): 8, 30, 76, 105, 123, 139, 167, 311, 351.

2.3.4.4.4 Llit d'amors: 36, 127, 224 (lit de pensaments), 331.

2.3.4.4.5 Servei amorós (de l'amic), servir, servidor: 34, 35, 63, 64, 66, 70, 102, 108, 220, 221, 229, 236, 251, 270, 296, 336, 354, 357.

3. EL MÓN

3.1 EL COSMOS:

3.1.1 El cel sobirà:⁵²

Tant plorà e cridà l'amich a son amat tro que-l amat devallà de les altees subiranes dels cels e vench en terra plorar e plànyer e murir per amor; e per nudrir los hòmens a amar e a conèxer, loar, sos honraments. (147)

139 (lo subirà çel), 147 (les altees subiranes dels cels), 199 (lo cel).

3.1.1.1 Les esferes celestials:

3.1.1.1.1 El sol: 6, 118.

3.1.1.1.2 Venus: 118 (l'estel en l'alba).

⁵¹ En aquest versicle, el sintagma «llenguatge d'amor» podria referir-se a l'expressió oral, perquè tot i que l'amic hi busca l'amat «ab sos pensaments», el «llenguatge d'amor» és el mitjà emprat per demanar-ne notícies «a les gents».

⁵² Quant als ocupants del cel empiri (Déu, la Verge, els àngels i els sants), veg. infra § 3.2.2.14.3 («La fe cathòlica»).

3.1.1.1.3 La lluna: 118.**3.1.1.1.4 Fenòmens de les esferes celestials:****3.1.1.1.4.1 L'eclipsi:** 199.**3.1.2 El món sublunar:**

Cantava l'auçel en un ram de fulles e de flors, e lo vent menava les fulles e aportava odor de les flors.

Demana l'amich a l'auçel què significava lo moviment de les fulles ni la odor de les flors. Respòs: —Les fulles signifiquen en lur moviment obediència, e la odor, suferre e malanança. (58)⁵³

3.1.2.1 La terra: 147, 199.**3.1.2.2 Fenòmens atmosfèrics:****3.1.2.2.1 El llamp:** 38.**3.1.2.2.2 El tro:** 38.**3.1.2.2.3 Els núvols:** 118 (lo nuvolat).**3.1.2.2.4 La neu:** 38.**3.1.2.2.5 El vent:** 228.**3.1.2.3 El transcurs natural del temps:****3.1.2.3.1 El dia:** 118.**3.1.2.3.2 La nit:** 118, 141.**3.1.2.3.3 L'alba:** 26, 118.**3.1.2.4 El món animal:****3.1.2.4.1 Ocells:** 16, 26, 27, 35, 41, 58, 111.**3.1.2.4.2 Lleons:** 108, 115.**3.1.2.4.3 Gossos:** 122 (cans).**3.1.2.5 El món vegetal:****3.1.2.5.1 El bosc:** 185 (boscatge).**3.1.2.5.2 El jardí:** 27 (verger), 157 (verger).**3.1.2.5.3 Arbres:** 47, 58 (un ram), 84, 111 (·i· ram), 210.**3.1.2.5.4 Flors:** 36, 58, 84, 250 (florir), 329.**3.1.2.5.5 Espines:** 36.**3.1.2.5.6 Fruits:** 70, 84, 250 (sements, fruyt).**3.1.2.5.7 Fulles:** 58, 84, 250 (fullar).**3.1.2.6 El món mineral:**

⁵³ Aquest versicle il·lustra perfectament el valor simbòlic que tenen la majoria dels éssers —animats o inanimats— i accions inventariats en les entrades següents d'aquest bloc.

3.1.2.6.1 El mar: 38 (ondes de mar), 228 (mar tribulada de ondes), 295 (pèlech).

3.1.2.6.2 La font: 22, 109, 275.

3.1.2.6.3 Munts i plans: 34, 99 (lo munt de l'amat), 109.

3.1.2.7 Els colors: 38 (blancor), 89 (vermells), 161 (groga color), 254 (vermells).

3.2 L'HOME:

3.2.1 El cos:

Dehia l'amich a son amat: —Amable amat, tu has mos hulls acustumats e nudrits a veer, e mes orelles a oir, tos honramens. E per açò és acustumat mon cor a pensaments, per los quals has acustumats mos hulls a plorar e mon cors a languir. [...] (222)

92, 109, 143, 169, 174, 222, 227, 278, 310, 314, 337.

3.2.1.1 El cor: 6, 18, 29, 38 (coratge), 49, 56, 73, 88, 92, 122, 130, 139, 161, 164, 166, 174, 203 (coratge, cor), 210, 222, 223, 227, 239 (coratge), 241 (coratge), 242 (coratge), 250, 303, 328.

3.2.1.2 La cara: 161, 168, 246.

3.2.1.3 Els ulls: 6, 18, 21, 27, 29, 40 (hulls mentals, hulls corporals), 41,⁵⁴ 49, 78, 88, 108, 121, 122, 161, 163 (uuls corporals), 165, 166, 168, 203, 222, 227, 268, 288, 303, 328, 347.

3.2.1.4 La boca: 32, 130.

3.2.1.5 Les orelles: 222.

3.2.1.6 Els cabells: 246.

3.2.1.7 Els sentits corporals: 329 (odorar, gustar).

3.2.2 Activitats de l'home:

Sembrava l'amat en lo cor de l'amich desigs, sospirs, virtuts e amors. Regava l'amich les sements ab làgremes e ab plors.

Sembrava l'amat en lo cors de l'amich treballs, tribulacions, languiments. Sanava l'amich son cors ab speranza, devoçió, paciència, consolacions. (92)

⁵⁴ Com en el versicle anterior, es tracta aquí també d'uns ulls metafòrics: «Ab hulls de pensaments, languiments, de sospirs e de plors sguardava l'amich son amat [...]».

3.2.2.1 L'alimentació: 22 (beure), 23 (péixer, abeurar), 50 (aygua, vi), 138 (menjar, dejunar), 206 (dejunar) 213 (menjar, beure), 284 (enabs, scudelles, talladors d'argent), 347 (viandes), 355 (vi).

3.2.2.2 La indumentària: 23 (vestir), 30 (gonella), 76 (vestir, ornar), 89 (vestiments), 128 (mantell, cota, gonella, capell, camissa, calçes, garlanda), 138 (vestimens, vestir), 143 (vestir-se de drap), 149 (vestir), 161 (desmerxar-se), 213 (vestir), 246 (vestiments), 254 (vestir de drap, vestiments), 284 (vestedures), 315 (vestir).

3.2.2.3 L'habitatge: 17 (ostal), 24 (casa), 36 (lit), 42 (claus, portes, porter), 43 (porta, portes), 94 (ostal), 98 (albergar, ostal, mayordome, hostalatge), 127 (lit, lançols, cobertor, cuxí), 224 (albergar, hostal, lit), 266 (portes), 284 (taula, cambra, lit), 331 (lit).

3.2.2.4 El marc urbà: 54 (una çitutat), 93 (festa, cort, barons, convits, dons), 170 (viles, castells, ciutats, comdats, dugats, emperis, regnats), 179 (una gran çitutat), 206 (fer almoyna), 218 (vehins), 266 (demanar almoyna), 274 (una bella çitutat), 284 (palau episcopal), 333 (çitutat, portals, entrament).

3.2.2.5 La vida eremítica: 109 (·i· ermità).

3.2.2.6 El comerç: 77 (comprar i vendre, guanyar i perdre), 102 (benefiçi), 167 (pagar), 170 (diners), 213 (comprar un esclau), 272 (vendre, comprar, diner), 284 (caxes, diners), 324 (comprar, vendre), 347 (diners).

3.2.2.7 L'agricultura: 92 (sembrar, regar), 250 (sembrar sements, fullar, florir, granar, fruyt).

3.2.2.8 La guerra: 97 (ganphanó), 134 (combatre, companyia, enemichs, vèncer), 149 (escuder), 151 (osts, companyes), 197 (combatre, vèncer).

3.2.2.9 La medicina:⁵⁵ 23 (metjar), 57 (metge), 86 (metge, sanar), 238 (metjar, guarir, sanar), 342 (medicina).

3.2.2.10 L'ensenyament: 57 (mestre).

3.2.2.11 El dret: 328 (fer testament), 342 (dret).

3.2.2.12 L'art: 323 (pintar, formar, polir).

3.2.2.13 Altres camps del saber: 342 (tehologia, philosophia).

3.2.2.14 Les religions:

3.2.2.14.1 Definició de religió: 350.

3.2.2.14.2 Religions contemporànies: 148 (crestians, sserraÿns, Mafumet), 256 (infeels), 279 (fe cathòlica, creença dels jueus e dels sserraÿns).

3.2.2.14.3 La fe cathòlica: 4 (carreres infernals), 15 (Nostra Dona, son Fill), 97 ([l'amat] fo ome mort crucificat), 129 ([l'amat] encarnat e penjat per murir [per amor de l'amic]), 148 (los crestians, Jesucrist), 210 (l'arbre

⁵⁵ Aquesta entrada es pot completar amb les de «Malalt, emmalaltir, malaltia», supra § 2.3.3.27, i «Sanament, sanitat, sanar», supra § 2.3.3.39.

de la crucifixió), 244 (resurrecció), 268 (la passió de l'amat), 284 (un bisbe),⁵⁶ 308 (santa passió), 312 (hom e Déu, Jesucrist), 318 (Nostra Dona, los àngels e ls sants), 322 (romeries e pelegrinacions), 344 (el dia del Judiçi).

3.2.2.15 Objectes diversos: 42 (claus, cordó), 166 (làntees), 335 (una joya), 341 (mirall).

4. LLULL DINS DEL LAA

4.1 ELEMENTS AUTOBIOGRÀFICS:

Misatge era l'amich als prínceps crestians e als infeels per son amat, per ço que ls mostràs la art e ls començaments a conèxer, amar, l'amat. (137)

137 (missió, art), 279 (les ·x· condicions del *Libre del gentil e dels tres savis*).

F. Xavier Dilla
Universitat de Barcelona

RESUM

Following the studies of Pring-Mill on the quintessential unity of design of the *Libre d'amic e amat*, the author offers an exhaustive catalogue of the themes and motives included in its 357 versicles, paying specific attention to the elements and devices of the Art, as well as to themes of mystic love and of the medieval cosmovision.

⁵⁶ Un bisbe corrupte, val a dir: «avia a sa taula molts enabs e moltes scudelles e talladors d'argent, e havia en sa cambra moltes vestedures e gran lit, e en ses caxes molts diners. E a la porta de son palau havia poch pobres».